

РЕЦЕНЗИЯ

**От проф. д-р Даниела Кирилова Дженева
на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
„доктор“**

**по професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство
докторска програма“ Хореография“
с автор: Мартин Стоянов Петков**

**Тема: „Завило се сватбено хоро“ Специфични танцови практики и
обреди от Сливенско.**

Научен ръководител: проф. д-р Антон Андонов

1. Общо представяне на процедурата и получените за рецензиране материали:

Автор на дисертационния труд е Мартин Стоянов Петков – докторант, редовна форма на обучение към катедра „Хореография“ при АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив с Научен ръководител проф. д-р Антон Андонов. Представените от него материали по процедурата са в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Р. България и отговарят на критериите на ППЗРАСБ за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в АМТИИ. Съдържат необходимите заповеди, дисертационен труд, автореферат, списък с авторски публикации – 3 на брой, творческа автобиография и справка за приносите на дисертационния труд.

2. Кратки биографични данни за докторанта:

Мартин Петков е роден през 1990 г. в гр. Сливен където през 2009 г. завършва СОУ „Константин Константинов“ с профил „Български народни танци“. Първите му танцови изяви са свързани с ансамбъл „Аглика“ към училището. През 2009 г. е приет в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив в специалност „Българска народна хореография“. През 2013 г. се дипломира в ОКС „бакалавър“, а през 2014 г. завършва две магистърски специалности – „Хореографска режисура“ и „Артмениджмънт“. В периода 2010 г. – 2015 г. е танцьор в „Щатен танцов състав“ към АМТИИ и Танцова формация „Етноритъм“ – Пловдив. По същото време е ръководител на любителски колективи, вкл. и детски: „Седенчица“ – Пловдив, „Етноденс“ – с. Звъничево и др. През 2016 г. започва работа като организатор концертна дейност в АНПТ „Сливен“, след което през същата година работи и в ансамбъл „Загоре“ – Стара Загора като балетмайстор. Бил е и хореограф на АНПТ

„Зорница“ – Стара Загора. От месец септември 2017 г. до днес е изпълнител в ансамбъл „Тракия“ – гр. Пловдив. Ръководител е на клуб за български народни хора „Гайтани“ – Пловдив.

3. Актуалност на тематиката:

Тематиката на дисертационния труд е актуална поради факта, че към днешна дата безспорно сме се отдалечили от патриархалния начин на живот на българина и всяко проучване, което анализира и ни запознава с безвъзвратно загубените корени на нашия бит е от съществено значение за съвременното българско общество. Докторантът изследва характерни хора и игри от предсватбените и светбени танцови практики и тяхното място в голямата картина на семейните обреди от Сливенския регион. Актуална е и с това, че описаните етнографски, танцови и музикални материали са добра база за създаване на нови сценични произведения, стъпили на истинска фолклорна основа – обстоятелство, което може да запълни поне малка част от необходимостта от теми в съвременното изкуство.

4. Целесъобразност на изследователските методи за постигане на поставените цели:

Използваните методи са теренно изследване, работа с архивни документи, аудио и видео записи, както и анализ и систематизиране на придобитата информация от емпиричните подходи. Докторантът ясно е формулирал, че целта му е чрез изброените методи и посредством изпълнението на 5 конкретни задачи да постигне висока научна стойност за настоящия труд, която да доведе до *„съхранение и популяризиране на изворни образци, или иначе казано – опазване на нематериалното културно наследство на България и в частност на Сливенския регион“*.

5. Оценка на дисертационния труд:

Дисертационният труд на Мартин Петков е с обем от 189 страници. Структуриран е в увод, пет глави, изводи и заключение (не са обособени самостоятелно), приложени са списък на 23-ма информатори и снимков материал – общо 41 фотографии. Използваната библиография наброява 96 заглавия на български автори – етнографи, хореографи, краеведи и други.

В увода докторантът аргументира личната си мотивация да напише труд със заглавие „Завило се сватбено хоро“ (Специфични танцови практики и обреди от Сливенско.). Обосновава актуалността на темата с липсата на подобно по обхват изследване върху танцовите практики, залегнали в обичая Сватба от проучвания регион. Аналогично е формулирана и основата цел в настоящото

изследване, като за постигането ѝ са набелязани 4 конкретни и ясно определени задачи, разрешаването на които предопределя достигането на определени приноси.

Първа глава е преглед на научните изследвания по темата на труда до този момент. Прави впечатление, че Мартин Петков не само е запознат със заглавията, но накратко анализира приносите на всяка една от изброените книги. Цитирал е трудове на Димитър Маринов, Михаил Арnaudов, Стоян Джуджев, Христо Вакарелски, Райна Кацарова, Радост Иванова, Кирил Дженев и Кирил Харалампиев, Красимир Петров, Анна Илиева, Антон Андонов, Тончо Кондузов, Симеон Табаков. С благодарност споменава още редица автори, публикували своите теренни проучвания от Сливенския край. В заключение докторантът обобщава, че описание на хора и игри, свързани със Сватбата почти липсват, което поражда необходимостта от научни изследвания по конкретната тема.

Във втора глава разглежда обществените правила и поверия, свързани със Сватбата от края на XIX и началото на XX век. Позовавайки се на информаторите и авторите на предходни изследвания, докторантът анализира сложните социални отношения в патриархалното общество. Той изследва подходите към „събирането на младите“ и различната мотивация за това като подчертава, че за съжаление много често тя е извън техните чувства и предпочитания. Още тук разкрива част от сложната символика в предсватбените и сватбените обреди.

Трета глава е озаглавена „Предсватбени обреди“ и е посветена на всички действия и процеси, предхождащи същинската сватба. В момента, в който родителите на момчето са избрали неговата спътница в живота се пристъпва към сближаването на двата рода със „Сватуване“ и „Малък годеж“. Втората стъпка е „Голям годеж“ и „Одумване“, като докторантът подхожда много креативно към изследването като буквално цитира някои любопитни и емоционални истории от информаторите. Последната част на главата е посветена на времето когато момичето и момчето са сгодени и се подготвят за самата „Венчавка“. Тук изводът е, че в Сливенския край, след „Официалния годеж“ момичето се прибира от родителите на момчето в техния дом, където се съблюдават определени канони и обредни действия, предхождащи самата сватба.

Най-обемна е четвърта глава, в която докторантът ни запознава със същинските сватбени обреди. Той ги систематизира като подготвителни действия: „калесване“, „байряк“, „сватбени хлябове“, „чеиз“, „меденик“ и „засевки“. Следва същинската сватба: „бръснене на момъка“, „забулване“ и „венчавка“, посрещане в „момковия дом“, „сватбена трапеза“, „разбулване“ и „изпращане на кумовете“, „първа брачна нощ“ и „сладката ракия“. Докторантът извежда извод, че танцовата част на места може и да отсъства, но песните и свирните са ярки и характерни, а в други моменти се изисква добър усет и

голяма издръжливост от танцуващите. Последователното излагане на обредните действия изобилства с колоритни примери като в някои от тях са описани и присъщи „диалози“ между персонажите в сватбата.

Последната пета глава е посветена на обредите, които се извършват след Сватбата. Като се започне от ранна утрин в понеделник, когато булката „полива“ на свекъра и свекървата да се измият и следват редица обредни действия, които са безспорна аксиома за младите и за семейството. Всички те са свързани с вярвания и поверия, които се извършват в определен ден и момент от седмицата. След сватбените обреди завършват с „поврътки“ когато младата невеста за първи път е придружена да гостува при своите родители. За финал докторантът обобщава: *„След всеки „край“, винаги идва „ново начало“.* *Младоженците вече официално са част от обществената група на „женените“ и като такива освен правата на възрастните семейни хора, те трябва да споделят и техните отговорности“.*

6. Приноси и значимост на научната разработка и на публикациите по темата на дисертационния труд:

Като цяло бих обобщила, че Мартин Петков познава проблематиката в детайли и е подходил аналитично при излагането на своята теза. Дефинираните от него приноси ясно и точно отразяват резултатите от научната разработка в две направления – в научно и в практико-приложно. Приложените към материалите публикации са присъщи към основната тема и са реализирани пред разнородна аудитория в три ВУ – АМГИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив, Университет по библиотекознание и информационни технологии – София и Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ – Варна.

7. Критични бележки и препоръки:

Препоръчвам на докторанта непременно да издаде в книга настоящия дисертационен труд, защото е изпълнен с интересна и самобитна фактология относно обредните хора, игри и практики в Сватбата от Сливенския край. Необходимо е да преосмисли и преработи снимковия материал, ситуиран като приложение, за да има целеви смисъл от всяка фотография, включително и надписите за сведения.

8. Автореферат:

Представеният Автореферат в резюме ни запознава с основните глави, изводите и приносите на дисертацията. Обемът му е от 36 страници и в синтезиран вид ни информира относно съдържанието и мотивацията за

написването. Изготвен е при съблюдаване на изискванията на съответните правилници и разпоредби.

9. Заключение:

След гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Мартин Стоянов Петков в професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство, докторска програма „Хореография“.

27.09.2024 г.

Изготвил становището:.....

/проф. д-р Д. Дженева/